

Практична робота 15

ТЕМА: «Карантинні хвороби цитрусових і квіткових культур»

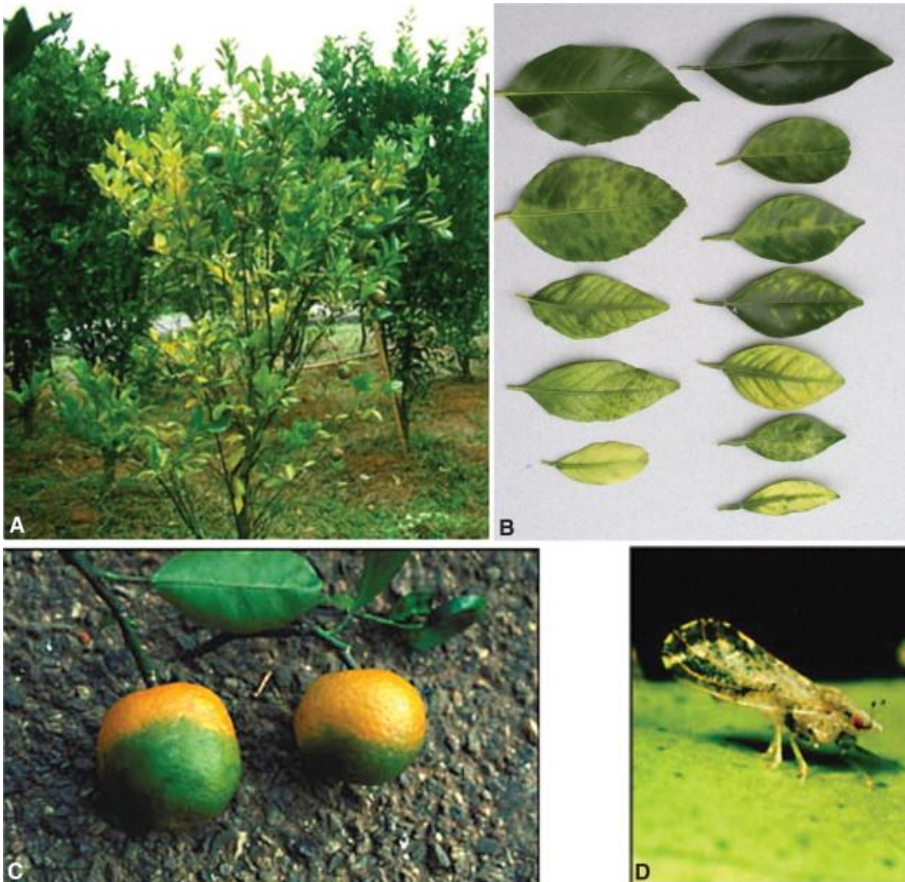
Мета засвоїти біологічні та морфологічні особливості карантинних хвороб цитрусових і квіткових культур.

Матеріали та обладнання: підручники, електронні інформаційні ресурси, довідники, колекції шкідників.

ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Карантинні хвороби цитрусових і квіткових культур – це небезпечні шкідливі організми, які не поширені в Україні або мають обмежене поширення (наприклад, фузаріози, вілти, антракнози, іржа) та можуть завдати значних економічних збитків, регулюються фітосанітарними вимогами і контролюються Держпродспоживслужба; до них належать різні грибкові, бактеріальні, вірусні інфекції та нематоди, які вражають рослини, вимагаючи суворих заходів для запобігання їх завезенню та розповсюдженню.

Карантинні хвороби цитрусових культур

Карантинні хвороби цитрусових культур — це особливо небезпечні інфекційні захворювання, які відсутні або обмежено поширені на території окремих країн і регіонів, але здатні завдавати значної економічної шкоди цитрусовому господарству. Вони характеризуються високою шкодочинністю, швидким поширенням і складністю контролю.

Збудниками карантинних хвороб цитрусових є бактерії, віруси та гриби. Передача інфекції відбувається через посадковий матеріал, комах-переносників, заражені плоди, інвентар і транспортні засоби.

Основні карантинні хвороби цитрусових:

- **Грінг (хуанлунбін)** — бактеріальне захворювання, що спричиняє хлороз листків, деформацію та гіркоту плодів, загибель дерев.

- **Бактеріальний рак цитрусових** — проявляється у вигляді некротичних плям і виразок на листках, пагонах і плодах.

- **Вірус тристежи цитрусових** — викликає пригнічення росту, всихання кореневої системи, різке зниження врожайності.

- **Чорна плямистість цитрусових** — грибне захворювання, що призводить до втрати товарної якості плодів і передчасного опадання.

Значення та заходи контролю

Карантинні хвороби цитрусових здатні знищувати насадження протягом кількох років. Основними заходами запобігання є:

- використання сертифікованого безвірусного посадкового матеріалу;
- суворий фітосанітарний контроль імпорту;
- знищення заражених рослин;
- контроль чисельності комах-переносників.

Карантинні хвороби квіткових рослин

Квіткові культури (декоративні однорічні та багаторічні рослини, оранжерейні та тепличні культури) є особливо вразливими до карантинних хвороб через інтенсивну міжнародну торгівлю посадковим матеріалом. Навіть незначне зараження може спричинити масове поширення патогенів у тепличних господарствах.

Основні карантинні хвороби квіткових культур:

- **Біла іржа хризантем** — грибне захворювання, що уражає листки та призводить до втрати декоративності рослин.
- **Несправжня борошниста роса імпатієнсу** — викликає пожовтіння, опадання листків і повну загибель рослин.
- **Розеткова хвороба троянд** — вірусне захворювання, яке проявляється у вигляді деформації пагонів і «відьомських мітел».
- **Бактеріальна плямистість пеларгонії** — спричиняє в'янення, плямистість і загнивання тканин.

Шляхи поширення і профілактика.

Основними шляхами поширення карантинних хвороб квіткових культур є:

- заражений посадковий матеріал (живці, розсада, цибулини);
- комахи-переносники;
- вода для поливу та інструменти.

Профілактичні заходи включають:

- дотримання карантинного режиму в теплицях;
- регулярні фітосанітарні обстеження;
- ізоляцію та знищення уражених рослин;
- дезінфекцію ґрунту, тари та обладнання.

ХІД РОБОТИ

Завдання:

1. Засвоїти біологічні та морфологічні особливості карантинних хвороб цитрусових і квіткових культур.
2. Засвоїти основні заходи захисту хвороб цитрусових і квіткових культур.

Контрольні питання

1. Охарактеризувати біологічні та морфологічні особливості карантинних хвороб цитрусових культур.
2. Охарактеризувати біологічні та морфологічні особливості карантинних хвороб квіткових культур.
3. Заходи захисту проти карантинних хвороб цитрусових і квіткових культур.

Література

Основна література

Закон України «Про карантин рослин», прийнятий Верховною Радою України 17 грудня 2024 р. № 4147-IX.

Карантинні організми (з основами експертизи підкарантинних матеріалів): навч. посіб. / С. В. Станкевич, І. П. Леженіна, І. В. Забродіна, Л. В. Жукова. Харків. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. Харків: ФОП Бровін О. В., 2021.

460 с.

Мовчан О. М., Устінов І. Д. Карантинні шкідливі організми. Київ : Світ, 2000. 197 с.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Холізм наук і освіти про здоров'я природи, якість харчових ресурсів, технології та їжу. Наукові аспекти збереження та відновлення природних ресурсів в умовах сучасного розвитку суспільства : Наукова монографія. Рига, Латвія : “Baltija Publishing”, 2024. С. 561–572.

Ключевич М. М., Вигера С. М., Ковальчук Р. Л. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку органічного виробництва фітопродукції в Україні. Moderní aspekty vědy: XLIX. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 147– 156.

Вигера С. М., Ключевич М. М., Ковальчук Р. Л. Обґрунтування новітньої методології забезпечення здоров'я фітоценозів. Moderní aspekty vědy: XLVII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2024. P. 166–175.

Курс лекцій з навчальної дисципліни «Зовнішній і внутрішній карантин» для студентів ОС «Магістр» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» / [Гурманчук О. В., Плотницька Н. М., Невмержицька О. М.]. Житомир, ПНУ. 2022. 93 с.

Барановський М.М., Устінов І.Д., Мовчан О.О. Рекомендації з ідентифікації та захисту рослин від адвентивних видів трипсів в умовах закритого ґрунту України. Біла Церква, 2000. 37с.

Станкевич С. В., Леженіна І. П., Мешкова В. Л. Лісова ентомологія: назви основних шкідників лісових насаджень. Вид. 2-ге, перероб. і доп.. Житомир: Видавництво «Рута», 2023. 136.

Допоміжна література

Родигін В.М., Марютін Ф.М., Устінов І.Д., Сикало О.О. Карантинні хвороби рослин: Підручник. Харків: ТОВ „Реал”, 2002. 359 с.

Писаренко В. М., Писаренко П. В. Захист рослин: екологічно обґрунтовані системи. Полтава: Камелож, 2000. 188 с.

Карантин рослин. Частина 1. „Карантинні шкідники”. Устінов І. Д. Мовчан О.М., Кудіна Ж.Д., К., вид. «ІРІС», 1995. 197 с.

Сикало О.О., Мовчан О.М., Устінов І.Д. Під ред. О.О. Сикало Карантинні шкідливі організми. Частина 2. Карантинні хвороби. Київ: Світ 2005. 288 с.

Американський білий метелик: поширення, біологічні особливості та заходи боротьби : метод. рекомендації / С. А. Заполовський, А. І. Ігнатюк, Р. С. Будзінська та ін. Житомир, 2012. 38 с. (Ю. Ф. Руденко, Н. М. Плотницька.)

Станкевич С. В., Забродіна І. В. Моніторинг шкідників сільськогосподарських культур : навч. посібник. Харків : Бровін О. В., 2016. 216 с.

Карантин рослин лісових культур: рекомендації до вивчення дисципліни / розроб. Є. М. Білецький, С. В. Станкевич, І. В. Забродіна; ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Харків, 2016. 16 с.

Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів: ДСТУ 4009–2001. [Чинний від 2001-10-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2001.

Карантин рослин. Методи мікологічної експертизи підкарантинних матеріалів: ДСТУ 4180–2003. [Чинний від 2004-07-01]. Київ: Держспоживстандарт України, 2001.

Станкевич С. В., Назви карантинних шкідливих організмів Харків: ХНАУ, 2016. 18 с.

Ілюстрований довідник регульованих шкідливих організмів в Україні / [О. В. Башинська, Н. А. Константинова, Л. А. Пилипенко та ін.]. Київ: Урожай, 2009. 249 с.

13. Інформаційні ресурси в Інтернеті

Міністерство аграрної політики та продовольства України. Офіційний сайт. URL: <https://minagro.gov.ua>

Сайт Держпродспоживслужба України. URL: <https://dpss.gov.ua/>.

ДСТУ 3354-96. Карантин рослин. Методи ентомологічної експертизи продуктів запасу. Київ, 1996. 22 с. (Інформація та документація).

ДСТУ 3355-96. Продукція сільськогосподарська рослинна. Методи відбору проб у процесі карантинного огляду та експертизи. Київ, 1996. 22 с. (Інформація та документація).

ДСТУ 4009-2001. Карантин рослин. Методи гербологічної експертизи підкарантинних матеріалів. Київ, 2001. 21 с. (Інформація та документація).

Перелік регульованих шкідливих організмів, 2019 р. URL: http://www.consumer.gov.ua/ContentPages/Zakonodavstvo_U_Sferi_Karantinu_Roslin/129/

EPPO Global Database: URL: <https://gd.eppo.int/>

Журнали: Карантин і захист рослин, Пропозиція, Агроном, Вісник аграрної науки, Агрокомпас.